

Годишен доклад 2022

Sapere Aude

Годишен доклад за дейността

2022 г.

Съдържание

За организацията	1
Становища и позиции	4
Стажантска програма	6
Партньорства	8
За дейностите	9
1. Подкрепа за ефективна съдебна система за по-добър живот и бизнес развитие	10
2. Инициатива за прозрачни парламентарни назначения	14
3. Граждански мониторинг на публичните назначения - стратегически инструмент за добро управление	17
3.1. Мониторинг на назначенията, осъществявани в рамките на изпълнителната власт	18
4. Проект с подкрепата на посолството на Кралство Нидерландия в България - Конкурс за студентско есе, Програмата Rare и работа с младежта за популяризиране на човешките права и	
Върховенството на правото	20
5. Антикорупция	22
5.2. Борба с корупцията в Централна и Източна Европа	
па	24
6. Борба с дезинформацията	26
7. Други	27
8. Финансова Информация	29

За организацията

Фондация „Български институт за правни инициативи” (БИПИ) е регистрирана от Софийски градски съд на 06.03.2006 г. по фирмено дело №2037/2006 г. като фондация - юридическо лице с нестопанска цел за осъществяване на дейност в обществена полза.

Фондацията е пререгистрирана и дейностите по регистрация, промени и отчетане дейността на юридическите лица с нестопанска цел се извършват от Агенция по вписванията. Актуални данни за фондацията са достъпни след справка в Търговския регистър и регистър на ЮЛНЦ.

Фондацията е регистрирана в Национална агенция за приходите под №2220151657 от Териториална дирекция - София, Офис Център. Фондацията е регистрирана от Агенция по вписванията, регистър БУЛСТАТ под № 175054881.

През 2022 г. в БИПИ не е имало промени на управленско ниво.

През 2022 г. Фондацията не е извършвала стопанска дейност и няма приходи от стопанска дейност. Всички приходи на Фондацията са от спечелени пред различни донори проекти.

Официалната интернет страница на фондацията е bili-bg.org. БИПИ има страница във [Facebook](https://www.facebook.com/bili.bg) и [Youtube](https://www.youtube.com/channel/UC...) поддържа и страницата [За прозрачни назначения](#). Освен тях, информация свързана с наблюдението на назначенията осъществявани от парламента и в изпълнителната власт може да бъде намерена на appointmentsboard.bg.

В Учредителния акт на фондацията не са правени промени и съгласно чл. 6, ал. 1, нейните цели са:

- Укрепване на диалога между гражданското общество, бизнес сектора, изпълнителната, съдебната и законодателната власт за утвърждаване и развитие на демократичните ценности и решаване на въпроси от важно обществено значение;

- Предоставяне на опит и познания за утвърждаване на върховенството на закона и подобряване на правната рамка, институциите и организациите с оглед стимулиране развитието на гражданското общество, подкрепа на демократичните процеси и подобряване на бизнес средата;
- Синхронизиране на българското законодателство с европейските и международни правни стандарти;
- Поддържане и повишаване квалификацията на адвокати, съдии, прокурори, медиатори и други специалисти, работещи в областта на укрепването на върховенството на закона;
- Подкрепа на правната реформа, включително и чрез разпространение на нова култура за разрешаване на спорове посредством популяризиране на медиацията и други алтернативни способи за разрешаване на спорове.

В изпълнение на тези цели и през 2022 г. БИПИ осъществи дейности по:

- Изработване и изпълнение на проекти; организиране на дискусии и за развитие на диалога между гражданското общество, бизнес сектора и съдебната власт, и развитие на демократичните ценности;
- Разработване, организиране и предоставяне на обучения; конференции, кръгли маси, семинари и др. за предоставяне на опит и познания в различни сфери на обществения и правен живот у нас;
- Провеждане и участие в международни, регионални и национални срещи.

През 2022 г. БИПИ продължи да бъде активен член на:

- Съвета по прилагане на Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система към Министерство на правосъдието.
- Гражданския съвет към Националния съвет по антикорупционни политики (НСАП) към Министерски съвет;
- Националния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционни въпроси към Министерски съвет;
- Гражданският съвет към Съвета за прилагане на националния координационен механизъм за върховенство на правото;
- След промяна в ПМС 240 от 2019 г., с което се създаде Национален механизъм – Съвет за върховенството на правото, БИПИ стана пълноправен член на Гражданския съвет към този механизъм. Припомняме, че в резултат на неправомерна отмяна на избора на БИПИ за член на Гражданския съвет, Институтът осъди Министерство на правосъдието

и до голяма степен промените в ПМС 240 бяха продиктувани и от решението на ВАС.

През 2022 г. БИПИ продължи да бъде активен участник и в обществените процеси по темите, по които има натрупана дългогодишна експертиза. Високата динамика в политическата обстановка се запази, която доведе до нови служебни правителства и предсрочни избори. Във фокуса на общественения дневен ред отново бяха проблемите свързани с незавършената съдебна реформа, изтеклите мандати на важни регулатори и необходимостта от прозрачни процедури за номиниране и избор на хората, които ръководят ключови за държавното управление институции. Освен по тези теми, БИПИ продължи да развива и дейност насочена към по-младото поколение най-вече в сферата на гражданското образование.

Становища и позиции

И в настоящия годишен доклад е важно да бъде отбелязано публичното присъствие на организацията чрез нейните позиции, становища и мнения, както и чрез участието на нейни представители в различни медийни и други публични формати.

Дата	Документ
15.01.2022 г.	Коментар на д-р Теодор Славев „Фалстарт на сезона за назначения в парламента“ , публикуван и в „Дневник“
12.02.2022 г.	Становище на БИПИ по Закон за изменение и допълнение на Закон за съдебната власт
14.02.2022 г.	Коментар на Галина Гиргинова „Странните кадрови решения за Благоевградския съдебен район“ , публикуван и в „ДеФакто“
21.02.2022 г.	Коментар на Биляна Гяурова-Вегертседер „Възнагражденията на магистратите – един непопулярен проблем, който търси своето решение“ , публикуван в „Дневник“ и „ДеФакто“
9.03.2022 г.	Коментар на Петя Петрова „Какво всъщност означава решението на Съда на ЕС по делата на Унгария и Полша“ , публикуван и в „ДеФакто“
28.03.2022 г.	Отворено писмо от БИПИ до Комисията по бюджет и финанси
11.04.2022 г.	Коментар на Биляна Гяурова-Вегертседер и д-р Теодор Славев „Планът за възстановяване и устойчивост за правосъдието: малки стъпки напред“ , публикуван и в „Дневник“
23.05.2022 г.	Съвместното становище на Фондация „Български институт за правни инициативи“ и Сдружение „Център за изследване на демокрацията“ по процедурата за обществена консултация за проекта на Закон за защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нарушения, публикуван на 21.04.2022 г.

21.06.2022 г.	Писмо от БИПИ относно процедурните правила за избор на кандидати за членове на Висшия съдебен съвет по колегии от квотата на Народното събрание
27.06.2022 г.	Становище на БИПИ относно проект на Наредба за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалността „Право“ и професионална квалификация „юрист“
27.06.2022 г.	Коментар на Биляна Гяурова-Вегертседер „Впечатления от един предизвестен избор“
25.07.2022 г.	Становище на БИПИ относно проект на ПМС за изменение и допълнение на ПМС № 240 от 2019 г. за създаване на Национален механизъм за мониторинг на борбата с корупцията и организираната престъпност, съдебната реформа и върховенство на закона и на Съвет за координация и сътрудничество
30.07.2022 г.	Становище на БИПИ относно проект на Стратегия за превенция на престъпността (2021 – 2030)
15.10.2022 г.	Становище на БИПИ относно проект на Закон за противодействие на корупцията сред лица, заемащи висши публични длъжности
24.10.2022 г.	Предложения на БИПИ за промяна в Правилника за организацията и дейността на 48-то НС
26.10.2022 г.	Писмо за застъпничество относно Стратегия на ЕС за гражданското общество: признание, включване и защита
20.12.2022 г.	Съвместно становище на БИПИ и сдружение „Център за изследване на демокрацията“ относно Проект на Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс

Стажантска програма

През 2022 г. БИПИ продължи да развива стажантската програма, която се превръща в ценен инструмент за взаимодействие с млади и мислещи хора. Чрез нея се създава възможност за обмен на мнение и идеи с представители на едно друго поколение, което е по-критично мислещо и с по-различен поглед върху процесите, които текат в страната. Стажантската програма на БИПИ е една от най-значимите инициативи в организацията. Процесът на придобиване на нови знания и умения от програмата е двустранен. От една страна студентите, които се включват в програмата пряко се запознават със сложността и предизвикателствата, пред които се изправят гражданските организации, задълбочавайки разбирането им за значимостта на гражданския сектор за обществото. От друга страна, екипът на БИПИ се докосва до свежите идеи, новаторските възгледи и ентузиазма, които стажантите внасят в задачите си, вливайки нова енергия в инициативите на организацията. Стажантската програма допринася за развитието на критично-мислещи ентузиаста, които в бъдеще смятаме, че ще допринесат за разрастването и устойчивостта на гражданското общество в страната и изобщо за нейното развитие. Преминалите през програмата студенти през 2022 г. са предимно студенти от специалността „Право“. Ето част от техните мнения за работата в БИПИ:

Мария Желязкова:

„Ако трябва да опиша 4-месечната стажантска програма в БИППИ с една дума, тя ще бъде вдъхновение. Вдъхновение за развитие, вдъхновение за защита върховенството на правото, вдъхновение за борба в името на справедливото. Участвайки в разнообразни програми, проекти и обучения, се потопих в нелеката работа на една неправителствена организация в България. Сблъсках се с предизвикателствата, пред които се изправя неправителственият сектор ежесекундно. Осъзнах необходимостта от това неправителствените организации да бъдат чувани, да достигат до все повече и повече хора, за да отстояват позициите си на защитници на правото и демокрацията в едно общество; позиции на „имунизатори срещу злите сили на деня“.

Благодаря на целия екип за топлото посрещане и изпращане, за получените знания и развити умения! Апелирам студентите от всички университети да кандидатстват в стажантската програма в БИППИ. The floor is yours.”

Калин Цвятков:

„Изминалите 4 месеца за мен бяха едно незаменимо и ценно преживяване. Като стажант помагач на екипа на БИППИ по проекти от голямо разнообразие, се запознах отвътре както с работата на властта де юре и де факто, така и с важната функция на една неправителствена организация като защитник на правото и демократично начало на държавата – в противовес на властническия произвол. Неправителствените организации са важен елемент от една здрава демокрация със силно и активно гражданско общество. Именно БИППИ чрез своята професионална дейност успява да преведе по разбираем за властта начин желанието на гражданите за прозрачност, демократичност и ефективност на държавната власт, а оттам и да я насочи към работа в посока обществено, а не лично благо. Благодаря на екипа на БИППИ за тези невероятни 4 месеца! Силно препоръчвам този стаж на всеки студент с интерес към развитието на върховенството на правото, държавните институции и гражданското общество!”

Ан-Никол Войнска:

„След успешното завършване на 4-месечния ми стаж в БИППИ вярвам, че беше изключително ползотворна дейност. Успях както да се запозная с естеството на работата в неправителствения сектор, така и да обогатя знанията си по теми като: борбата с корупцията, функционирането на съдебната система и назначенията на публични длъжности. Като студент по Право ми беше много полезно да участвам в различни проекти, които включваха ясно изразени правни аспекти. Благодарение на работата ми в гражданския мониторинг на публични назначения успях да си изясня фундаменталната роля на активното гражданско общество в отношенията на гражданите с държавата. Любимият ми момент от стажа беше, че имах възможността да обсъждам актуални правни въпроси със специалисти в съответната област по време на разнообразните мероприятия. Също така много приятно впечатление ми направи екипът на БИППИ, който подхождаше с изключителен професионализъм в работата си, но се и отнасяше много топло и уважително към всеки. Със сигурност препоръчвам на всеки, който иска да добие поглед върху неправителствения сектор и да надгради професионалните си умения, да кандидатства за стаж в БИППИ.”

Партньорства

Работата в гражданския сектор е немислима без активното търсене и създаване на партньорства. Те са един от факторите, който придава устойчивост на дейностите на една гражданска организация. За БИПИ това ще продължи да бъде един от приоритетите при реализиране на разнообразните дейности на организацията. Областите, по които БИПИ работи и предоставя експертиза, предполагат почти постоянно сътрудничество както с други колеги от гражданския сектор, така и с представители на различни институции. През изминалата 2022 г. БИПИ продължи работата си с други организации, но също така с ВСС, Сметна палата, Министерски съвет и др.

За дейностите

1. Подкрепа за ефективна съдебна система за по-добър живот и бизнес развитие

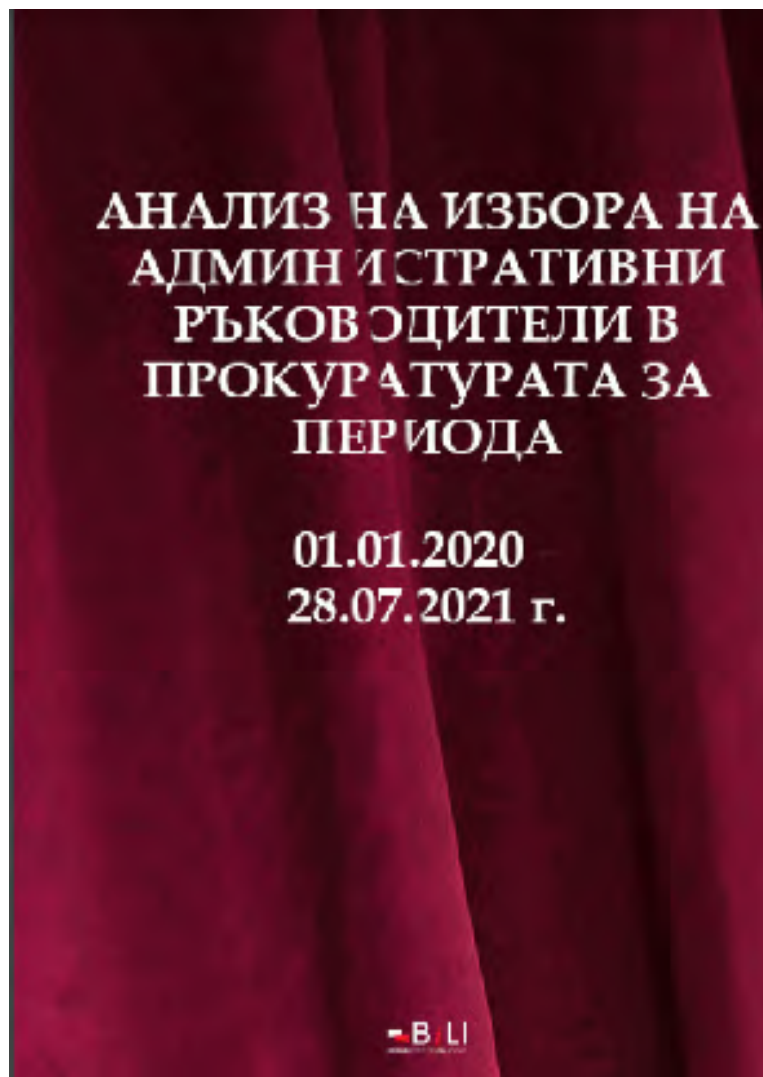

Развитието на реформите в съдебната власт е водеща тема в работата на Института. В рамките на този проект БИПИ продължава да осъществява граждански мониторинг върху назначенията в съдебната система като гаранция за нейната независимост, отговорност и отчетност. През 2022 г. фокусът беше поставен върху разширената роля на съда, не просто като безпристрастен арбитър, а като институция „с много врати“, т.е. даваща много повече отвъд решаването на спорове. Концепцията за т. нар. общностен съд не е непозната и тук, но през годините на прехода остава на заден план. Именно поради това БИПИ проведе две социологически изследвания в съдебните райони на Стара Загора и Перник, където граждани и бизнес бяха питани за значението на съда за населените места, в които живеят и за последиците от евентуалното му закриване. По покана на Висшия съдебен съвет, БИПИ се включи с представяне на изследванията на обществените обсъждания, които бяха направени по темата в двата града.

БИПИ продължи, вече традиционния, мониторинг на процедурите за избор на административни ръководители в съдебната система и отправянето на въпроси към кандидатите за тези постове. През 2022 г. се наблюдава ръст в проведените процедури, като основно причината е отпадането на ограниченията свързани с пандемията и завръщане към нормален ритъм на работа, включително и по отношение на кадровата политика на ВСС. През 2022 г. бяха обхванати 49 процедури, а общият брой на кандидатите, към които БИПИ зададе своите въпроси бе 83. По-конкретно, процедурите бяха следните:

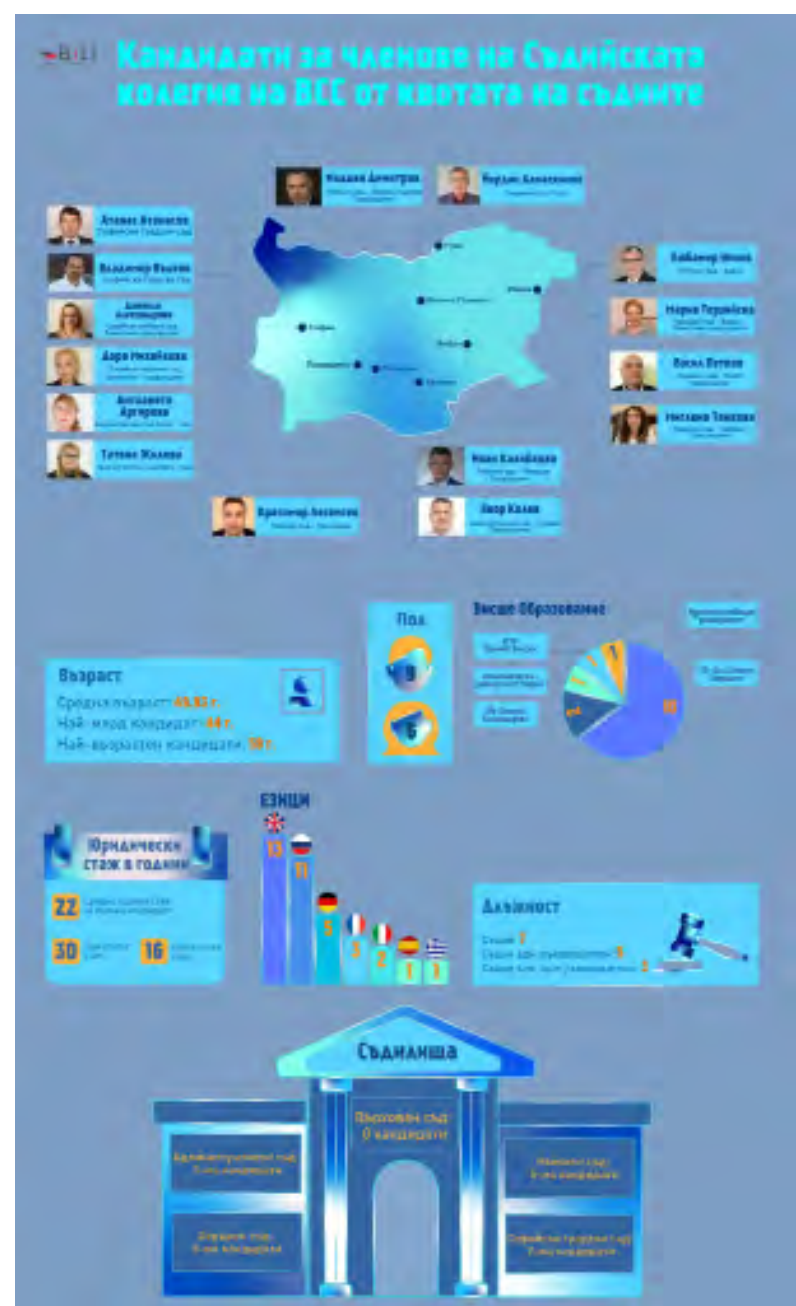
- Общ брой процедури за адм. ръководители на съдилища: 41
- Общ брой кандидати за адм. ръководители, към които са зададени въпроси: 52
- Общ брой процедури за адм. ръководители на прокуратури: 4
- Общ брой кандидати за адм. ръководители, към които са зададени въпроси: 4
- Общ брой процедури за адм. ръководители- директор на НСЛС: 1
- Общ брой кандидати за адм. ръководители- директор на НСЛС, към които са зададени въпроси: 1

Институтът направи и публикува [анализ](#), в който прави критичен преглед на избора на административни ръководители в прокуратурата.

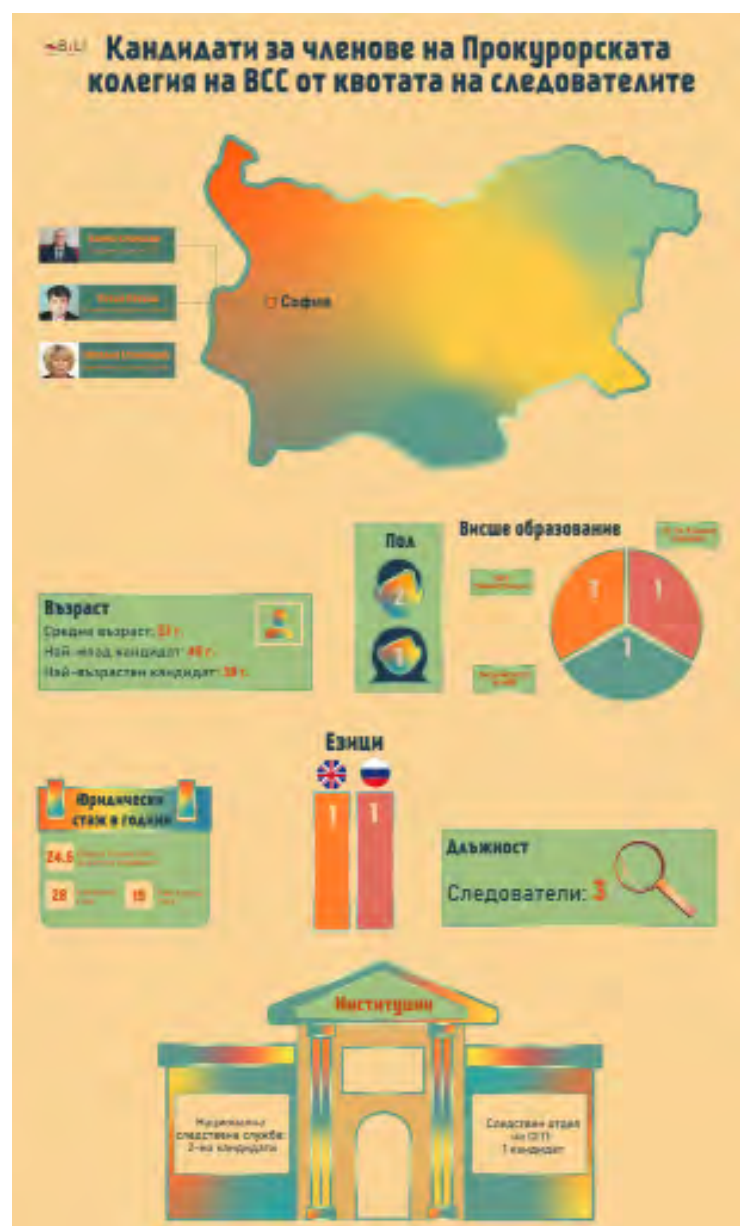
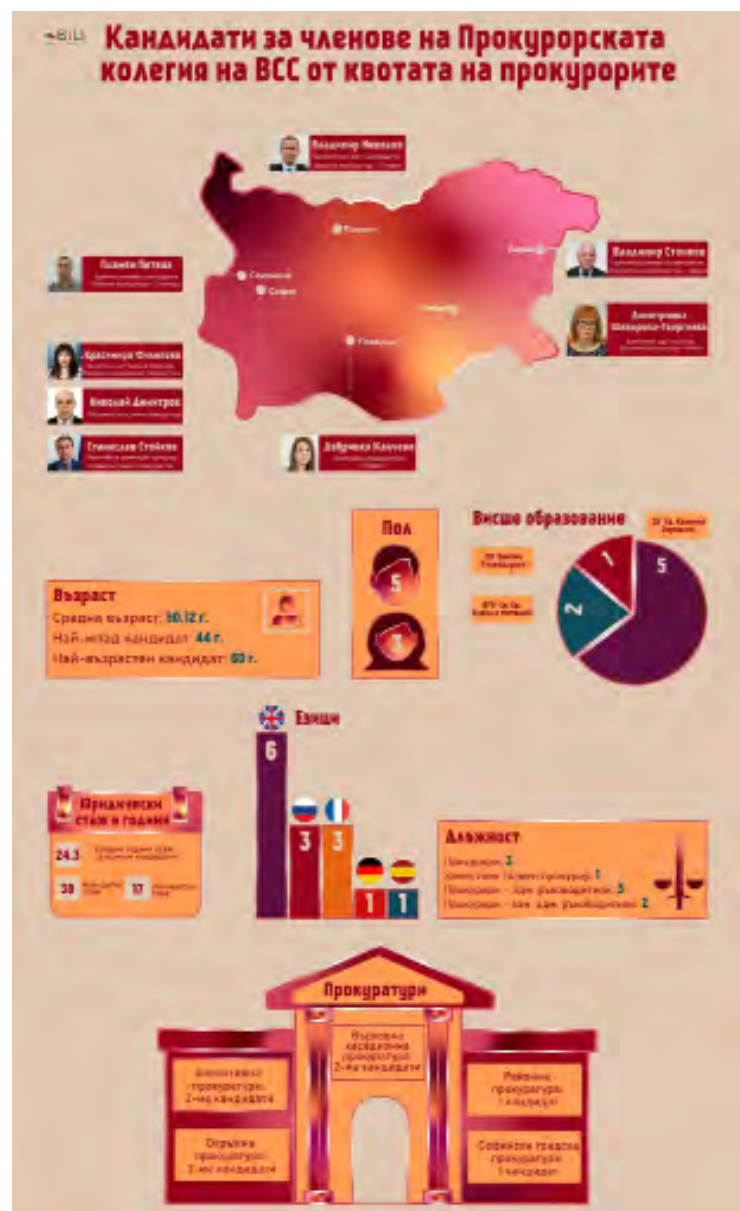
Специално внимание трябва да се обърне и на две ключови за съдебната власт процедури. През януари 2022 г. Пленумът на ВСС избра съдия Галина Захарова за председател на Върховния касационен съд. Тя е първата жена председател на този съд. БИПИ се включи в процедурата като постави на съдия Захарова редица

[въпроси](#). Втората процедура е свързана с избора на нови членове на Висшия съдебен съвет от професионалната квота. Мандатът на ВСС изтича на 3.10.2022 г. и съгласно закона за съдебната власт съдиите, прокурорите и следователите трябва да изберат своите 11 представители във висшия кадрови орган на съдебната власт чрез пряко, директно, електронно гласуване. БИПИ проследи задълбочено проведените избори и направи профили на кандидатите за тези позиции. От квотата на съдиите се избират 6 като кандидатите бяха 15; от квотата на прокурорите се избират

4, а кандидатите бяха 8 и от квотата на следователите се избира 1, а кандидатите бяха 3-ма.

Представители на БИПИ бяха регистрирани и като наблюдатели в самите дни на изборите и като такива получиха сигнали за проблеми с електронната система за гласуване. В последствие изборът за съдийската квота беше обжалван, но жалбата беше отхвърлена от смесен състав от съдии от ВКС и ВАС. В хода на делото беше използвана и информация събрана от Института като част от работата му свързана с наблюдение на начина на изработване на електронната система за гласуване и въпроси зададени през 2017 г. в тази връзка към ВСС.

2. Инициатива за прозрачни парламентарни назначения

Високата политическа динамика довела до няколко предсрочни парламентарни избори стопаира една от ключовите дейности на Народното събрание, а именно – провеждането на процедури за избор на лидерските позиции на различни институции и регулатори. В рамките на 2022 г. работиха две Народни събрания – 47-то и 48-то. Единствено за краткия живот на 47-то НС стартираха няколко процедури - за избор на гуверньор на Българска народна банка, за попълване състава на Съвета по електронни медии /СЕМ/, Комисията за енергийно и водно регулиране /КЕВР/, за избор на членове на Комисията за защита на личните данни /КЗЛД/, Фискалния съвет и т.нар. Антикоруptionна комисия. От изброените беше попълнен съставът единствено на СЕМ, бяха избрани и двама души за попълване състава на КЕВР, но процедурата беше обявена за противоконституционна от КС. По отношение на КЗЛД и КПКОНПИ се стигна само до приемане на процедурни правила. Специално внимание трябва да се обърне на процедурата за избор на гуверньор на БНБ, защото на практика бяха организирани две такива за парламентарния живот на 47-то НС, но до избор така и не се стигна. В рамките на 48-то НС не беше проведена нито една процедура за избор на ръководители и членове на над 10 ключови за функционирането на държавата регулатори и институции. През цялото време БИПИ не спря със своето наблюдение и с призови за спазване на мандатността като един от ключовите принципи за добре функционираща демокрация. В рамките на инициативата БИПИ е изпратил призив чрез отворени писма към съответните комисии в НС във връзка с прецизиране процедурата за избор с цел повишаване прозрачността и постигане на по-високи стандарти при рекрутирането на висшите публични ръководители ([Отворено писмо до Комисията по бюджет и финанси и Писмо до Комисията по конституционни и правни въпроси във връзка с процедурните правила за избор на членове на ВСС от квотата на НС](#)).

Проблемът с провеждането на процедури за избор от НС се задълбочава изключително през последните две години, тъй като все повече регулаторни и контролни органи са с изтекъл или изтичащ мандат (Вж.: [График назначения](#)). БИПИ използва всички възможни инструменти, за да повдига публично въпроса, като своеобразна форма на граждански натиск в полза спазването на демократичните принципи (вкл. и

по отношение на спазването на мандатността).¹ В интервюта, публикации и информационни съобщения експертите на БИПИ представят публично някои от най-актуалните аспекти по темата с назначенията². Институтът изпрати и до 48-ото Народно събрание [предложения за промени в ПОДНС](#) с призив народните представители в спешен порядък да предприемат неотложните действия за провеждане на процедури по избор за попълване на състава на органите с изтекъл мандат или такива с непълен състав.

2022 г. се характеризира с 2 прецедента по отношение на мандатите, които в голяма степен ще определят развитието на съдебната реформа в страната за напред. На първо място през октомври 2022 г. Конституционният съд на РБ излезе с решение, с което най-общо легитимира т.нар. „вечни мандати“. По искане на Върховния административен съд, КС се произнесе в посока на това, ИВСС да продължи да работи в сегашния си състав, нищо, че мандатът му е изтекъл преди повече от две години и на практика този ключов за съдебната власт орган изглежда ще изкара още един мандат извън мандат. През същата година на 3.10.2022 г. изтече и мандатът на висшия административен орган на съдебната власт – Висшия съдебен съвет. През лятото на същата година съдии, прокурори и следователи проведоха своите избори и излъчиха своите членове за попълване на професионалната квота. Същевременно обаче, парламентът не съумя или не успя да постигне споразумение за избор на парламентарната квота, за който е необходимо мнозинство от 2/3. Така за първи път в

1 На платформата за мониторинг на публичните назначения е поместен [график на назначенията](#), където могат да се следят изтеклите и изтичащите мандати.

2 [Участие на Биляна Вегертседер Euronews Bulgaria](#); [Интервю по БНР с Биляна Гяурова-Вегертседер](#) във връзка с избора на членове на ВСС от НС; [Интервю за БТА с д-р Теодор Славев](#) във връзка с избора на членове на ВСС; [Интервю с Теодор Славев в „Точно днес“](#) по радио Пловдив; [Интервю на Теодор Славев по БНР](#) във връзка с промените в Закона за енергетиката и избора на председател и член на КЕВР; [Биляна Гяурова – Вегертседер за избора на нов председател на ВКС](#) в предаването „Директно“ на Bulgaria On Air; Интервю с Биляна Гяурова – Вегертседер за предаването „Денят на живо“ по Nova News: [Парламентът трябва да се заеме с избора на главен инспектор и инспектори в ИВСС](#); [„Закриване на държавността“: провалиният избор изправя съдебния съвет пред нерешима криза](#); [Прекратяват ли се правомощията на главния инспектор и инспекторите от ИВСС с изтичане на мандата им](#); [Депутатите изслушаха тримата кандидати за членове на СЕМ](#); [Процедурата за избор на управител на БНБ отново забуксува](#); [Изслушване на кандидатите за управител на БНБ](#); [Процедурата за избор на управител на БНБ отново е на път да се провали](#); [Ще обърнат ли назначенията каруцата на коалицията](#); [Войната в Украйна попречи да се избере губернор на БНБ](#); [Парламентът избра нови председател и член на КЕВР](#); [С жребий се прекратяват мандатите на двама от членовете на КЕВР](#); [Фалстарт на сезона за назначения в парламента](#)

най-новата история на съдебната власт в страната, най-важният кадрови орган също работи извън мандат. Нещо повече, кадрването извън мандат е „оправдано“ поради решението на КС. Така се създава едно правно нетърпимо положение, което поставя в изпреварваща зависимост членовете не само на ИВСС и на ВСС, но и на всички органи функциониращи извън мандат.

Подробна информация за работата в това отношение както на двете НС, така и на всички останали от 44-ото НС до сега, може да се види на специализираната уеб платформа за мониторинг на назначенията www.appointmentsboard.bg.

3. Граждански мониторинг на публичните назначения - стратегически инструмент за добро управление

И през 2022 г. продължи изпълнението на дейностите по проект „Граждански мониторинг на публичните назначения – стратегически инструмент за добро управление“, осъществяван с финансовата подкрепа, предоставена от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната целта на проекта е да се очертаят възможности за противодействие на продължаващото овладяване на държавните институции чрез структурирането на механизми за осветляване на назначенията на ръководителите на еднолични или колективни органи, избирани от парламента или правителството, базирани на методи за наблюдение на процедури по публични назначения.

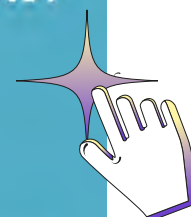
Проектът е насочен към повишаване прозрачността и отчетността на институциите на национално и местно равнище и до повишена гражданска компетентност за мониторинг на публичните назначения. Проектът допринася за промяната на нормативни актове (или институционални практики) на национално и местно ниво. Той включва дейности по застъпничество за повишаване на стандартите при публичните назначения.

3.1. Мониторинг на назначенията, осъществявани в рамките на изпълнителната власт

През 2022 г. БИПИ задълбочи работата по изграждането на система за мониторинг на назначенията в изпълнителната власт и оценка на процедурите и правилата, по които се извършват те. Експертите на БИПИ и привлечените външни експерти създадоха няколко [аналитични продукта, обединени в едно издание](#): анализ на нормативната уредба и практиката при висшите публични назначения в изпълнителната власт, проучване на чуждестранната практика във връзка с назначаването на органи на изпълнителната власт и препоръки и предложения за нормативни промени за подобряване на процесите по рекрутиране и процедурите за назначение на висши публични длъжности. Изданието беше публикувано представено и разпространено като достигна до широк кръг заинтересовани страни (вкл. институции, НПО, медии и пр.).

С публичното му представяне беше привлечено вниманието на институциите към разрешаването на редицата констатирани проблеми, търсеци своя отговор в реализирането на административна реформа, което се приема и за първа стъпка в тази посока. Формулираните на база на анализа препоръки могат да се ползват за отправна точка при изработването на цялостната концепция за реформа с цел повишаване прозрачността и публичността при избора на органи на изпълнителната власт, тяхната отчетност, по-ефективна работа и постигане на по-високи резултати и демократични стандарти. Аналитичните продукти бяха публично представени на дискуссионен форум „Висшите публични назначения в изпълнителната власт“ във Военния клуб на 19 септември 2022 г. На събитието присъстваха представители на

институциите, политически партии, дипломатически мисии, на академичната общност, неправителствения сектор и журналисти.

На платформата за граждански мониторинг е качена и [Оценка на информационни ресурси на изпълнителната власт](#). През 2022 г. беше разработена методология за мониторинг на назначенията на органи на изпълнителната власт и стартираха първите дейности за провеждането му в 5 областни центъра в страната.

4. Проект с подкрепата на посолството на Кралство Нидерландия в България - Конкурс за студентско есе, Програмата Rare и работа с младежта за популяризиране на човешките права и Върховенството на правото

През 2022 продължи успешното сътрудничество между БИПИ и посолството на Кралство Нидерландия в България. През есента на 2022 г. обявихме поредният конкурс за студентско есе като този път избрахме една малко по-екзотична от правна гледна точка тема, но не и маловажна – „Защита на правата в метавселената“. Изкуственият интелект и виртуалното пространство заемат все по-голяма част от нашия живот и във връзка с това възникват и въпросите за защита на правата на потребителите на продуктите на виртуалната реалност и защитата на техните права в тази реалност. Може ли да се сложи знак за равенство между правата в реалния и във виртуалния живот? Може ли изобщо да се говори за нарушаване на права в един измислен свят и ако да, как те могат да бъдат защитени? Тези и други въпроси очакват своите отговори в студентските есета. Традиционно награждаването на отличените студенти се извършва в началото на следващата година /2023 г./.

Наред с участието на български граждански организации в програмата RARE (Recharging Advocacy Rights for Europe), проектът включваше и създаването на образователен [филм](#) за върховенството на правото предназначен за ученици между 10 и 12 клас. За тези ученици гражданското образование е задължителен елемент от учебната програма и желанието на БИПИ е чрез този филм гимназистите да бъдат подтикнати да разсъждават над абстрактната концепция за върховенството на правото и нейното измерение и приложение в ежедневието.

Какво разбираме под
върховенство на правото?

5. Анतिकорупция

5.1. През 2022 г. БИПИ продължи партньорството по международния проект [„Ефективна борба с корупцията. Подпомагане действието на антикорупционни стандарти“ \(Effective Combat Against Corruption. Supporting Stakeholders in Implementing Anti-Corruption Standards\)](#), който се реализира от Международна фондация за електорални системи (International Foundation for Electoral Systems/ IFES) и Правна инициатива за Централна и Източна Европа (Central and Eastern Europe Law Initiative/ CEELI Institute) в България, Румъния, Черна гора, Босна и Херцеговина с финансиране от Държавния департамент на САЩ. В третата фаза на проекта продължава партньорството между участващите организации по реализиране на следните дейности: 1) реформа на модела на магистратски възнаграждения с цел по-справедливо заплащане на труда им и превенция на корупцията; 2) мониторинг на изразходването на публични средства за сприване с Covid-19 на местно ниво - изграждане на капацитет и оценка на корупционния риск; 3) подобряване на обучението във връзка с правната и съдебна етика; 4) подобряване разбирането на публичната администрация за злоупотребата с публични ресурси за предизборни и изборни цели.

По отношение на възнагражденията на съдии, прокурори и следователи, беше споменато в отчета за 2021 г., че БИПИ изготви анализ [„ВЪЗНАГРАЖДЕНИЯТА В СЪДЕБНАТА ВЛАСТ. Оценка и анализ на настоящата рамка и практика за определяне на основното и допълнителното възнаграждение на магистратите в България“](#).

В началото на 2022 г. /на 24.02.2022 г./ анализът беше представен на голяма конференция, на която присъстваха и взеха участие съдии, прокурори и следователи от всички нива в системата. Освен анализа, БИПИ представи и 4 икономически модела за реструктуриране на начина, по който се формират възнагражденията в системата. И четирите модела са разработени с помощта на икономист и въз основа на актуална към тогавашния момент информация за възнагражденията в системата на съдебната власт. Моделите показват нагледно възможностите за поне частично „затваряне на ножицата“ във възнагражденията на първоинстанционното и върховното нива.

В оживената дискусия бяха изказани мнения за и против промяна, включително и за промени в Закона за съдебната власт относно промяна системата, по която се определят възнагражденията. Необходима е по-голяма прозрачност и предвидимост в този процес, включително и обективни критерии за определяне на допълнителни плащания, защото в момента такива липсват и всяко оповестяване на раздаването

на поредните „бонуси“ в системата води както до обществено напрежение, което допълнително намалява доверието в съдебната власт, така и до напрежение вътре в системата.

През 2022 г. екипът на БИПИ публикува [второ допълнено издание](#) на наръчника [„Стъпка по стъпка. По следите на парите за справяне с COVID – 19“](#). В него се надгражда и разширява обхвата на наблюдението на разходването на средства, описано в първото издание. Акцент е поставен върху обществените поръчки – какво може да се наблюдава при тях, къде са възможностите за злоупотреби и потенциална корупция, кои са индикаторите за умишлено заобикаляне и директно нарушаване на закона. Както и при първото издание, БИПИ проведе обучения с граждански активисти в Стара Загора, Варна и Русе.

По отношение на злоупотребата с публични ресурси за предизборни и изборни цели през 2022 г. продължи сътрудничеството между БИПИ и Сметаната палата. БИПИ организира за специализираната администрация на СП обучителен семинар на тема “Ефективна борба срещу корупцията. Добри практики при одитирането на политическите партии и кампании”. Като обучители се включиха чуждестранните експерти д-р Магнус Оман и Барбара Стоунстрийт. Основни акценти в обучението бяха начините за противопоставяне на корупционни практики в политическото финансиране, чуждестранният опит в това отношение и препоръки; публичен достъп до информация за финансиране на политическите партии.

5.2. Борба с корупцията в Централна и Източна Европа

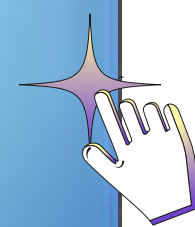
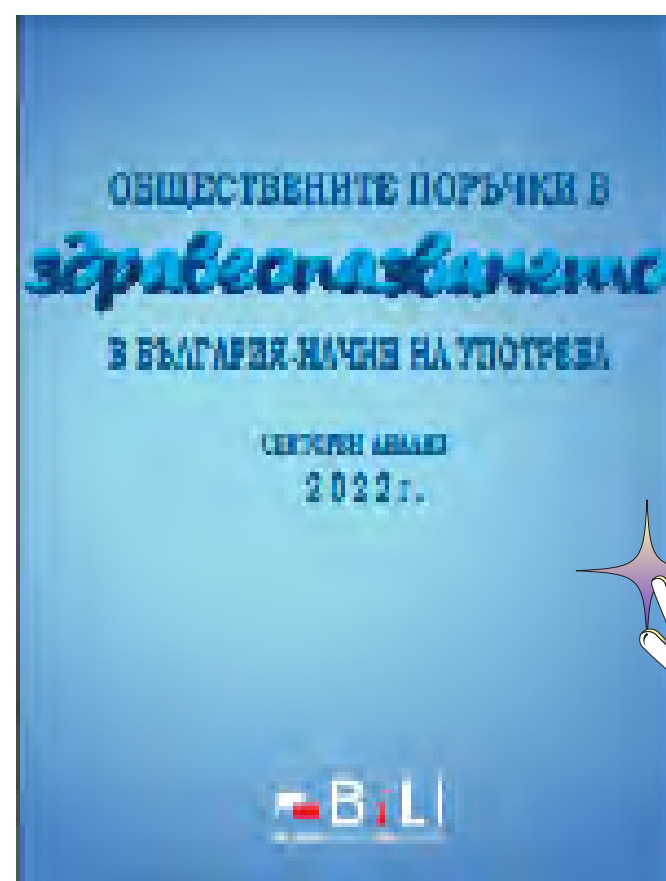

През изминалата година БИПИ навлезе във втората фаза на изпълнението на проекта „Борба с корупцията в Централна и Източна Европа“. Проектът се осъществява чрез координацията на Правната инициатива за Централна и Източна Европа (Central and Eastern Europe Law Initiative/ CEELI Institute), с финансиране от Държавния департамент на САЩ. Той обединява усилията на журналисти, юристи и активисти от България, Унгария, Румъния, Словакия, а от 2022 – и от Чешката република, в посока заздравяването на доверието на гражданите в здравните институции и публичното разходване на средства за тях от една страна, а от друга – към подобряване на процедурите по обществени поръчки и подаването на сигнали за нередности.

В този контекст през 2022 година БИПИ започна да прави тестови профили на кандидатите за заемане на управленски позиции в публичните болници в България, с цел да усъвършенства, включително чрез активни контакти с Министерството на здравеопазването, методологията за гражданско наблюдение на директорите и управляващите структури на болничните заведения в България. Последната също е създадена в рамките на проекта. Целта на дейността е през 2023 година профилирането на тези назначения в публичния сектор да стане една от важните дейности на организацията, като направените профили на кандидатите за заемане на управленски постове в здравеопазването да намерят място на официалната интернет страница на БИПИ - appointmentsboard.bg.

В рамките на проекта БИПИ отново бе съорганизатор от българска страна на работилници с международно участие, проведени в гр. Прага, Чешка Република. Освен практическите дейности, БИПИ направи и публикува единственият по рода си [секторен анализ](#) изследващ употребата и злоупотребите с обществени поръчки в сферата на здравеопазването.

През 2022 г. БИПИ продължи да е една от най-активните граждански организации, свързани с дебата по въвеждането в България на *Директива (ЕС) 2019/1937 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2019 г. относно защитата на лицата, които по-*

дават сигнали за нарушения на правото на Съюза. Последното стана факт в самото начало на 2023 г. чрез приемането на Закон за защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нарушения. Преди това, само през 2022 г., законопроектът премина през три различни варианта. По тази причина БИПИ, съвместно с Центъра за изследване на демокрацията предостави официално становище по проекта за Закон. Допълнително в рамките на различните консултативни формати БИПИ предостави множество неформални становища, свързани с бъдещата уредба на защитата на лицата които подават сигнали за нередности.

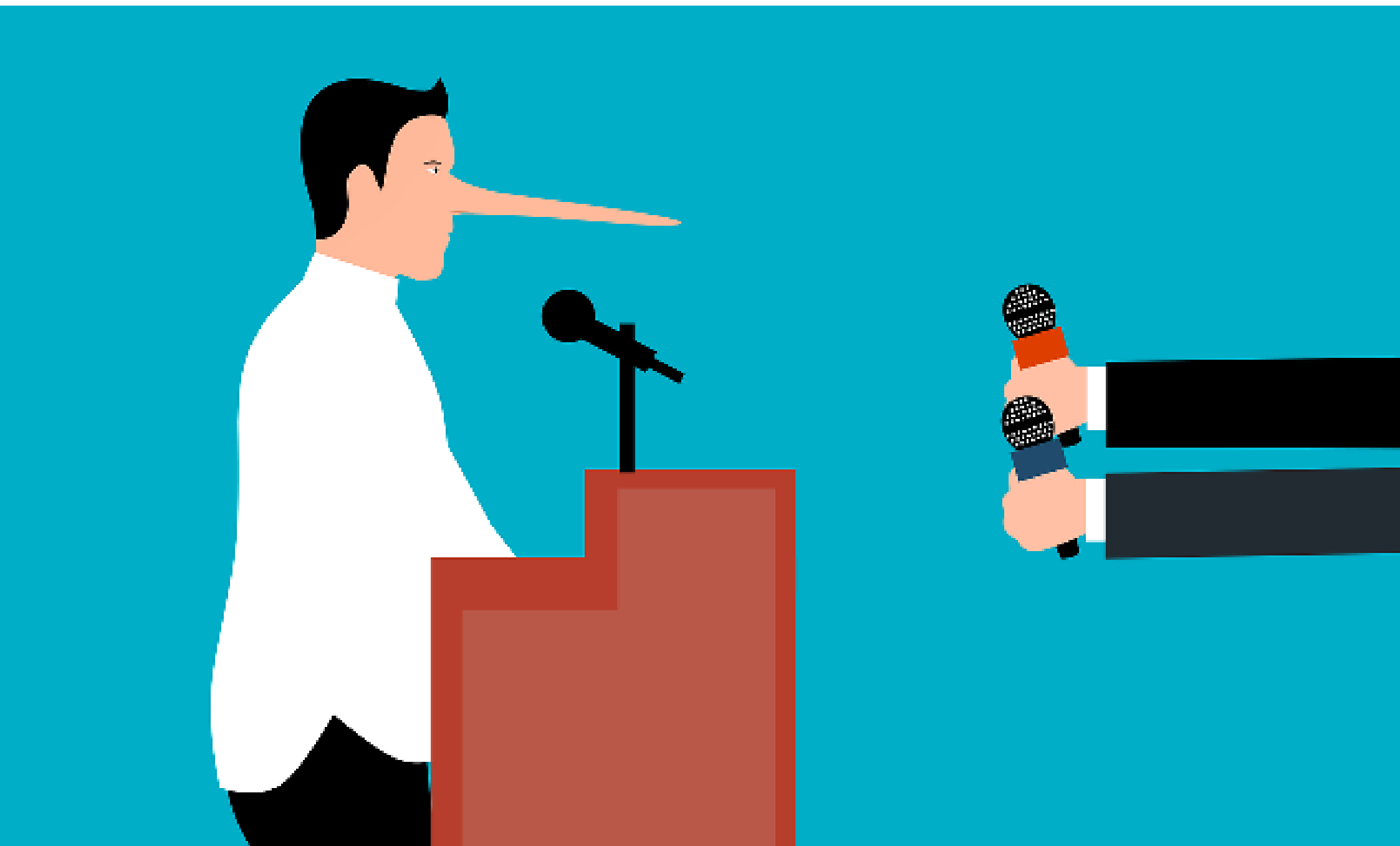
Като част от съвместното сътрудничество между БИПИ и Институцията за защита на подаващите сигнали в Кралство Нидерландия, Институтът издаде и разпространи [наръчник](#) за подаването на сигнали. Той е заимстван от опита на Кралство Нидерландия и адаптиран за българските условия.

6. Борба с дезинформацията

През септември 2022 г. стартира и изпълнението на проект [„Повишаване капацитета на БИПИ и трансфер на експертиза в отговор на негативните ефекти от войната в Украйна“](#) с финансовата подкрепа на Фонд Активни Граждани по Финансовия Механизъм на Европейското Икономическо Пространство 2014-2021 г. До края на годината екипът на БИПИ премина през 3 специализирани обучения за повишаване капацитета на организацията за ефективно и пълноценно противодействие на дезинформацията включително и за идентифициране, своевременна реакция, ранно сигнализиране, за проверки и разследвания по информация от отворени източници. За лектори на обученията се привлякоха водещи експерти с дългогодишен опит в областта на националната сигурност, работата с отворени данни и информационните технологии.

7. Други

7.1. През декември 2022 г. представители на БИПИ взеха участие в международната антикорупционна конференция във Вашингтон. Заедно с Международната фондация за електорални системи, БИПИ имаше възможност да представи своята работа в борбата с корупцията в сферата на обществените поръчки и изборния процес.

7.2. През 2022 г. Европейската комисия публикува третия доклад за Върховенството на правото, който е хоризонтална инициатива и обхваща всички държави-членки. Набирането на информация за доклада става чрез общодостъпни консултации /под формата на въпросници/, които се публикуват на сайта на ЕК. В попълването им могат да се включат освен институциите, така също и представители на гражданския сектор. От самото начало БИПИ участва в процеса на събиране на информация и консултациите свързани с изготвянето на доклада. Институтът е заявил публичност на участието си и е споменат като източник.¹

7.3. БИПИ продължи активното си участие в изготвянето на четвъртия план по инициативата „Отворено управление“. През юли 2022 г. правителството на РБ прие окончателния вариант на плана, в който като мярка 6 е включена тази предложена от страна на БИПИ². Мярката е озаглавена Task force COVID 19 и има силен антикорупционен заряд. Предлага се създаването на мултидисциплинарен екип под, който да събере и обработи цялата налична информация свързана с разходването на средствата предназначени за справяне с пандемията. В резултат на тази работа ще бъде изготвен анализ с препоръки за начина, по който най-добре да се използва финансовия ресурс на държавата и на другите финансови механизми и да се избегнат корупционни практики. Мярката се осъществява съвместно с Министерски съвет, като в дългосрочен план е предвидено екипът да се превърне в част от Националния съвет по антикорупционни политики. В края на 2022 г. се проведе първото заседание на Съвета по координация на изпълнение на Четвъртия национален план. На него бяха избрани съпредседатели на Съвета от страна на гражданския сектор. БИПИ е една от трите организации, които бяха избрани за съпредседатели.³

7.4. БИПИ продължи и през 2022 г. да участва активно в работната група, сфор-

1 https://commission.europa.eu/document/download/6f13a57d-1780-4b2e-bc6d-54da44cfd54_bg?filename=11_1_193975_coun_chap_bulgaria_bg.pdf

2 <https://strategy.bg/FileHandler.ashx?fileId=33338>

3 <https://strategy.bg/Articles/View.aspx?lang=bg-BG&categoryId=&Id=43&y=&m=&d>

мирана от Министерството на правосъдието, посветена на въвеждането в българското законодателство на изискванията на Директива (ЕС) 2019/1937 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2019 г. относно защитата на лицата, които подават сигнали за нарушения на правото на Съюза. Законопроектът претърпя редица промени, продиктувани и от смяната на няколко правителства. Въз основа на натрупаната по темата експертиза Институтът съвместно с Центъра за изследване на демокрацията, изпратиха съвместно становище в рамките на обществените консултации.⁴

7.5. През 2022 г. в резултат на законови промени се стигна до закриване на специализираните съдилища и прокуратури създадени преди малко повече от 10 години. БИПИ критикува създаването на тези структури от самото начало, тъй като през годините на своето съществуване те не успяха да отговорят на препоръките за постигане на ефективни присъди за корупция по високите етажи на властта. Напротив, в общественото пространство битуваше мнението, че те не оперират независимо, а по-скоро обслужват конюнктурни политически интереси. Независимо от това, БИПИ наблюдаваше през години тяхната работа и издаде пространен анализ за начина, по който се отразява дейността на специализираната прокуратура и специализираната апелативна прокуратура. Анализът е уникален по своя характер, защото прави пълен разрез не само досъдебните производства, но и на проверките и развитието на делата в съдебна фаза, включително и присъдите. Хронологично е проследено развитието на емблематични казуси като АЕЦ „Белене“, СРС-та с президента, Елена Йончева, Васил Божков, „Барселонагейт“ и др.

7.6. Представител на БИПИ беше включен в работната група при Министерство на правосъдието, създадена за изготвянето на изменения и допълнения на НПК създаващи механизъм за подвеждане под отговорност и разследване на главния прокурор и неговите заместници.

⁴ http://www.bili-bg.org/12/1020/news_item.html

8. Финансова информация

